

การขยายพันธุ์ไม้สะเดาเทียมเพื่อการอนุรักษ์

Propagation of *Azadirachta excelsa* (Jack) Jacobs for Conservation

สุพัตรา ลิมปิยประพันธ์¹

Supatra Limpiyaprapant

สมบุญรณ์ บุญยี่น²

Somboon Boonyuen

Abstract

Propagation methods of *Azadirachta excelsa* (Jack) Jacobs was studied at Songkhla silviculture research station, Hadyai and Rattaphoom districts, Songkhla province, aiming at finding an appropriate technique to propagate selected planting materials of *Azadirachta excelsa*. The study is a part of the Forest tree seed management research for conservation and sustainable uses project. Among studied propagation methods, marcotting from grafted mother trees provided 66.83% of rooting ability within 45 days. Most of the shoot diameter between 1.01-1.50 centimetre showed highest rooting ability than other sizes. Hedge orchard was established from rooted marcottings of forty clones from clonal seed orchard. However, after hedging, stock plants produced poor epicormic shoots (2.22-4.40 shoots/donor) which provide low percentage of rooting ability if propagated by rooted cuttings. Application of 8,000 ppm (talc) and 500 ppm (soluble) of IBA provided higher rooting percentage than control and other hormones. Shoot position showed significant in rooting percentage. Cuttings from the top, i.e. the distal end of shoots, rooted better than those from the basal (proximal) and middle sections. Moreover rooting medium of coconut husk mixed with sand (3:1), rice ash and rice ash mixed with sand (3:1) had no significant effect on rooting percentage.

Key words: *Azadirachta excelsa*, clone, propagation, marcotting, cuttings

บทคัดย่อ

การขยายพันธุ์ไม้สะเดาเทียมเพื่อการอนุรักษ์ ได้ทำการศึกษาที่สถานีวนวัฒนวิจัยสงขลา อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิคการขยายพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับผลิตกล้าไม้สะเดาเทียมจากแม่ไม้ที่ได้รับการคัดเลือกพันธุ์ และรวบรวมสายพันธุ์ที่มีคุณภาพเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางพันธุกรรมของไม้สะเดาเทียม และประโยชน์ในการบริหารจัดการในเชิง

¹ นักวิชาการป่าไม้ 8ว สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช supatra50@hotmail.com

² นักวิชาการป่าไม้ 8ว สถานีวนวัฒนวิจัยสงขลา สำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้ somboon46@hotmail.com

อนุรักษ์อย่างยั่งยืน รวมถึงเพื่อการผลิตเมล็ดและวัสดุขยายพันธุ์ให้ได้ล้าไม้พันธุ์ดี ได้ทำการขยายพันธุ์ สะเดาเทียมด้วยวิธีการตอนกิ่งจากแปลงผลิตเมล็ดที่ปลูกจากต้นที่ต่อกิ่งกับแม่ไม้ที่ได้คัดเลือกจาก 4 แหล่ง คือ จังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา และนครศรีธรรมราช พบว่า กิ่งตอนสามารถแตกรากได้ดีในระยะเวลา 45 - 60 วัน ส่วนใหญ่กิ่งตอนที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางกิ่ง 1.01-1.50 เซนติเมตร สามารถแตกรากได้ดี ได้นำกิ่งตอนที่แตกรากแล้วมาปลูกเป็นต้นพันธุ์เพื่อจัดทำแปลงผลิตกิ่งพันธุ์ จำนวน 40 แม่ไม้ การตัดแต่งต้นพันธุ์ในแปลงผลิตกิ่งเพื่อให้ผลิดกิ่งอ่อนให้ผลผลิตน้อยมาก (2.22-4.40 กิ่ง/ต้น) อีกทั้งการนำกิ่งอ่อนมาปักชำ พบว่าฮอร์โมนไม่มีอิทธิพลต่ออัตราการแตกราก แต่กิ่งปักชำที่จุ่มโคนกิ่งในฮอร์โมนผง IBA 8,000 ppm และ สารละลาย IBA 500 ppm มีการแตกรากดีกว่ากิ่งปักชำที่ไม่ใช้ฮอร์โมนและใช้ฮอร์โมนอื่น ทั้งนี้ตำแหน่งของ กิ่งปักชำมีอิทธิพลต่ออัตราการแตกราก โดยกิ่งส่วนยอดมีอัตราการแตกรากดีกว่ากิ่งส่วนกลาง และกิ่งส่วนโคน ในการปักชำสะเดาเทียมสามารถเลือกใช้วัสดุเพาะชำได้ทั้ง ขุยมะพร้าวผสมทราย (3:1) แกลบเผา และ แกลบเผาผสมทราย (3:1) ซึ่งให้ผลอัตราการแตกรากไม่แตกต่างกัน ส่วนการขยายพันธุ์โดยเมล็ดนั้น สามารถดำเนินการได้ควบคู่กันไป เนื่องจากสวนรวมพันธุ์สามารถผลิตเมล็ดทำให้สามารถเก็บเมล็ดแบบแยกต้นมา เพาะและขยายพันธุ์ต่อไปได้

คำสำคัญ : สะเดาเทียม การขยายพันธุ์ สายพันธุ์ การตอนกิ่ง การปักชำ